

АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВОПОРЯДКУ

ADMINISTRATIVE JUDICIARY OF UKRAINE AS A TOOL FOR IMPLEMENTING INTERNATIONAL STANDARDS AND ENSURING PUBLIC ORDER

Крижановська О.В., к.ю.н., доцент,
завідувач кафедри адміністративного права і процесу
Одеський державний університет внутрішніх справ
orcid.org/0000-0002-3423-6682

Сухарєва А.О., к.ю.н., доцент,
професор кафедри адміністративної діяльності поліції
Одеський державний університет внутрішніх справ
orcid.org/0000-0003-0096-1103

У статті здійснено розгорнутий теоретико-правовий аналіз адміністративного судочинства України як самостійного, системно організованого інструменту реалізації міжнародних стандартів правосуддя й забезпечення правопорядку у сфері публічно-правових відносин. Обґрунтовано, що в умовах трансформації публічного управління, посилення ролі судової влади та євроінтеграційних процесів адміністративна юстиція набуває стратегічного значення для захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб від протиправних рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень.

Доведено, що адміністративне судочинство виконує не лише традиційну функцію судового захисту, а й виступає ефективним механізмом стримування адміністративного свавілля, інструментом підвищення якості публічного управління та важливою гарантією правової безпеки. Особливу увагу приділено аналізу міжнародних і європейських стандартів адміністративного судочинства, сформованих у межах Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини, рекомендацій Венеційської комісії, а також стандартів ефективності судових систем, розроблених Європейською комісією з питань ефективності правосуддя (CEPEJ).

Аргументовано, що імплементація зазначених стандартів у національну правову систему зумовлює переосмислення підходів до здійснення судового контролю за публічною адміністрацією, посилення значення принципів верховенства права, пропорційності, юридичної визначеності, рівності сторін та ефективного засобу правового захисту. Наголошено, що адміністративне судочинство України доцільно розглядати не лише як елемент судової реформи або складову євроінтеграційного курсу держави, а як ключовий інструмент забезпечення правопорядку, легітимності публічної влади та формування довіри суспільства до державних інституцій.

Зроблено висновок, що подальший розвиток адміністративного судочинства України має ґрунтуватися на комплексному впровадженні міжнародних стандартів якості правосуддя та розглядатися як стратегічний чинник забезпечення стабільного правопорядку, правової безпеки й утвердження принципів демократичної, правової держави.

Ключові слова: судочинство, судовий контроль, принципи, пропорційність, верховенство права, правопорядок, законодавство, публічне управління.

The article presents an in-depth theoretical and legal analysis of administrative judicial proceedings in Ukraine as an independent and systemic instrument for the implementation of international standards of justice and the maintenance of public order in the sphere of public-law relations. It is substantiated that, in the context of the transformation of public administration, the strengthening of the role of the judiciary, and ongoing European integration processes, administrative justice acquires strategic importance for the protection of the rights, freedoms, and legitimate interests of individuals and legal entities against unlawful decisions, actions, or omissions of public authorities.

It is demonstrated that administrative judicial proceedings perform not only the traditional function of judicial protection, but also serve as an effective mechanism for restraining administrative arbitrariness, improving the quality of public administration, and ensuring legal security. Particular attention is paid to the analysis of international and European standards of administrative justice developed within the framework of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, the case law of the European Court of Human Rights, the recommendations of the Venice Commission, as well as the standards for the efficiency of judicial systems elaborated by the European Commission for the Efficiency of Justice (CEPEJ).

It is argued that the implementation of these standards into the national legal system necessitates a reconsideration of approaches to judicial review of public administration and strengthens the role of the principles of the rule of law, proportionality, legal certainty, equality of arms, and the right to an effective legal remedy. The article emphasizes that administrative judicial proceedings in Ukraine should be regarded not merely as an element of judicial reform or a component of the European integration course, but as a key instrument for ensuring public order, the legitimacy of public authority, and public trust in state institutions.

The article concludes that the further development of administrative judicial proceedings in Ukraine should be based on the comprehensive implementation of international standards of the quality of justice and considered a strategic factor in ensuring stable public order, legal security, and the consolidation of the principles of a democratic, rule-of-law state.

Key words: judicial proceedings, judicial review, principles, proportionality, rule of law, public order, legislation, public administration.

Постановка проблеми. Адміністративне судочинство України посідає особливе місце у системі національного правосуддя, оскільки саме в його межах реалізується форма судового захисту прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб у публічно-правових відносинах за участю органів державної влади, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень. Специфіка адміністративної юстиції полягає у її безпосередній

спрямованості на оцінювання управлінських рішень, дій або бездіяльності публічної адміністрації, які істотно впливають на реалізацію прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб. У цьому контексті адміністративні суди виступають ключовим інструментом забезпечення балансу між публічними інтересами та приватними правами.

У сучасних умовах трансформації публічного управління, децентралізації владних повноважень, розширення

дискреційних можливостей адміністрації та зростання регуляторного впливу держави значення адміністративного судочинства істотно зростає. Управлінські рішення дедалі частіше мають комплексний характер, ухвалюються в умовах правової й соціальної невизначеності та безпосередньо впливають на стан публічної безпеки, соціальної стабільності й правопорядку. За таких обставин адміністративне судочинство доцільно розглядати не лише як процесуальний механізм вирішення публічно-правових спорів, а як інституційний запобіжник проти управлінського свавілля та чинник передбачуваності діяльності публічної влади.

Актуальність дослідження зумовлюється також необхідністю приведення національного законодавства та судової практики у відповідність до міжнародних і європейських стандартів правосуддя. У цьому вимірі адміністративне судочинство набуває значення не лише засобу індивідуального правового захисту, а інституційного механізму реалізації міжнародних стандартів, які формують єдині підходи до належного врядування, пропорційності втручання держави та ефективності судового контролю. У науковій літературі справедливо наголошується, що міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є складовою національного законодавства, а Кодекс адміністративного судочинства України закріплює пріоритет норм міжнародного договору у разі їх колізії з положеннями національного закону, що має безпосереднє значення для практики адміністративних судів [1, с. 81].

Особливої актуальності ця проблематика набула після рішення Європейської ради від 23 червня 2022 року про надання Україні статусу держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу [2]. Відтоді узгодженість національного правосуддя зі стандартами ЄС набула не лише програмного, а й зобов'язального характеру для держави та судової практики, зокрема у сфері адміністративної юстиції [1, с. 82].

Значний внесок у формування сучасного розуміння стандартів правосуддя здійснено в межах міжнародних документів і практики Європейського суду з прав людини, який неодноразово наголошував на необхідності забезпечення ефективного засобу юридичного захисту та реального доступу до суду [3, с. 26]. Водночас у вітчизняній науці недостатньо дослідженим залишається комплексний вплив міжнародних стандартів саме на забезпечення правопорядку через механізми адміністративного судочинства. Саме це зумовлює необхідність ґрунтовного осмислення ролі адміністративної юстиції України як інструменту забезпечення правопорядку, правової безпеки та легітимності публічної влади, що і визначає спрямованість даного дослідження.

У цьому контексті особливої ваги набуває судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації, який у межах адміністративного судочинства виступає ключовим механізмом реалізації міжнародних стандартів правосуддя.

Метою статті є визначення ролі адміністративного судочинства України у забезпеченні правопорядку в контексті міжнародних стандартів правосуддя та обґрунтування напрямів удосконалення національної моделі адміністративної юстиції.

Стан дослідження проблеми. Питання становлення та розвитку адміністративного судочинства, як однієї з найбільш динамічних і відносно нових ланок судової влади, протягом тривалого часу залишаються предметом активного наукового осмислення як з боку визнаних фахівців у галузі права, так і представників молодшої наукової спільноти.

У контексті заявленої проблематики особливу цінність мають дослідження українських учених, у яких всебічно розкриваються концептуальні підходи, організаційно-правові механізми та прикладні питання функ-

ціонування адміністративної юстиції. Зокрема, вагомий внесок у розроблення зазначеної проблематики зробили В. А. Авер'янов, А. І. Берлач, В. М. Бевзенко, Н. П. Бортник, А. В. Берестень, О. Ю. Дубинський, М. В. Григорчук, Н. В. Ільчишин, І. Б. Коліушко, В. К. Колпаков, Т. О. Коломоєць, М. В. Комарницький, М. В. Ковалів, Р. О. Куйбіда, О. В. Кузьменко, Н. А. Литвин, В. В. Мартиновський, Т. О. Мацелик, В. Я. Настюк, О. М. Пасенюк, Н. Б. Писаренко, Ю. С. Педько, В. Ф. Пузирний, О. В. Сковчиляс-Павлів, В. В. Тильчик, А. М. Школик, І. М. Шопіна, у працях яких висвітлено ключові концептуальні підходи до становлення та функціонування адміністративної юстиції в Україні.

Проблематика адміністративного судочинства та його відповідності міжнародним стандартам посідає важливе місце у вітчизняній юридичній доктрині. Значний внесок у розвиток теорії адміністративної юстиції зробили Н. Б. Писаренко [4], В. Я. Настюк [5], В. В. Мартиновський [6], М. В. Ковалів [7], які розглядають адміністративне судочинство як процесуальну гарантію захисту прав у публічно-правових відносинах і механізм контролю за діяльністю публічної адміністрації.

У працях цих авторів акцентується увага на принципах адміністративного процесу, зокрема верховенстві права, законності, пропорційності, юридичній визначеності, а також на особливостях судового контролю за дискреційними повноваженнями адміністрації. Водночас у доктрині переважає розгляд адміністративного судочинства передусім як інструменту індивідуального правового захисту.

Важливий етап розвитку наукової думки пов'язаний з дослідженнями О. Ю. Дубинського та С. І. Маркіна, які аналізують адміністративне судочинство України крізь призму міжнародних і європейських стандартів, зосереджуючи увагу на проблемах гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу та стандартами Ради Європи. Автори обґрунтовують, що адміністративна юстиція є ключовим механізмом реалізації принципу верховенства права та забезпечення прозорості діяльності органів публічної влади [8, с. 577].

Окрему увагу заслуговують праці Е. О. Юркова, в яких досліджується імплементація міжнародних стандартів адміністративного судочинства, роль практики Європейського суду з прав людини та проблеми її неоднакового застосування на національному рівні. Автор переконливо доводить, що міжнародні стандарти мають не декларативний, а імперативний характер для національної судової практики [9, с. 107].

Сучасний контекст адміністративного судочинства в умовах кризових явищ і воєнного стану висвітлюється у працях В. М. Комарницького, М. В. Григорчука та А. В. Берестеня, які акцентують увагу на фактичній прецедентності практики ЄСПЛ та її значенні для підтримання правопорядку [3, с. 25]. Разом із тим, попри значну кількість досліджень, у науковій літературі недостатньо розкрито системну роль адміністративного судочинства саме як інструменту забезпечення правопорядку і правової безпеки.

Виклад основного матеріалу. Адміністративне судочинство виконує системоутворюючу функцію у механізмі забезпечення правопорядку, оскільки спрямоване на обмеження свавілля публічної адміністрації та відновлення порушених прав і законних інтересів особи. Судовий контроль за рішеннями, діями чи бездіяльністю суб'єктів владних повноважень забезпечує дотримання принципів законності, правової визначеності та передбачуваності публічного управління [10, с. 105].

У межах даного дослідження судовий контроль розуміється як форма здійснення адміністративного судочинства, спрямована на перевірку правомірності, обґрунтованості та пропорційності рішень, дій або бездіяльності публічної адміністрації.

Важливою особливістю адміністративної юстиції є її превентивний потенціал. Усвідомлення неминучості судового контролю стимулює органи публічної влади до прийняття більш обґрунтованих і пропорційних управлінських рішень, що позитивно впливає на стан правопорядку та знижує рівень конфліктності у публічно-правових відносинах.

Міжнародні стандарти правосуддя формують універсальні орієнтири для національних систем адміністративної юстиції. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод гарантує право на справедливий судовий розгляд і ефективний засіб правового захисту, що є фундаментальними для адміністративного судочинства [11, с. 203].

Практика Європейського суду з прав людини послідовно підкреслює, що формальне існування судових процедур не є достатнім — вони повинні забезпечувати реальний і результативний захист прав особи. У цьому контексті адміністративні суди мають оцінювати не лише законність, а й пропорційність втручання держави у сферу прав людини [12, с. 114].

Верховенство права виступає базовим принципом адміністративного судочинства та методологічною основою судового контролю. Його реалізація вимагає від судів перевірки дотримання меж дискреційних повноважень адміністрації та забезпечення юридичної визначеності [10, с. 108]. Принцип верховенства права, який за своєю природою є системоутворюючим у діяльності судової влади, не може існувати без одночасного реалізованого принципу законності. Як наголошують М. Братасюк і О. Росоляк, верховенство права охоплює не лише формальну законність, а й правомірне, передбачене законом та справедливе застосування норм, що є критерієм ефективної діяльності адміністративних судів і невід’ємно пов’язано з їхньою роллю у забезпеченні правопорядку [13, с. 11].

Принцип пропорційності дозволяє суду встановити, чи відповідає втручання держави легітимній меті та чи не є воно надмірним. Застосування цього принципу сприяє формуванню збалансованих управлінських рішень і зміцненню правопорядку [14, с. 10].

Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEREP) розробляє індикатори оцінювання якості судових систем, які мають безпосереднє значення для адміністративного судочинства. До них належать розумні строки розгляду справ, доступність правосуддя, прозорість судових процедур і виконання судових рішень [15, с. 111].

Як слушно зазначає В. Ф. Пузирич, імплементація європейських стандартів правосуддя в Україні є необхідною передумовою підвищення рівня довіри до судової влади та забезпечення стабільного правопорядку. Науковець підкреслює, що затягування розгляду адміністративних справ породжує стан правової невизначеності у публічно-правових відносинах, що негативно впливає на ефективність судового захисту та функціонування публічної адміністрації [16, с. 128].

Однією з ключових проблем сучасного адміністративного судочинства є визначення меж судового контролю за реалізацією дискреційних повноважень суб’єктів владних повноважень. У доктрині адміністративного права дискреційні повноваження розглядаються як закріплена законом можливість суб’єкта владних повноважень здійснювати обґрунтований вибір між кількома правомірними альтернативами управлінської поведінки. Саме такого підходу дотримується Н. Б. Писаренко, наголошуючи, що наявність кількох юридично допустимих варіантів рішення є визначальною ознакою дискреційних повноважень, реалізація яких об’єктивно потребує ефективного судового контролю [4, с. 110]. Водночас О. Ю. Дубинський та С. І. Маркін акцентують увагу на тому, що сфера дискреції є найбільш уразливою до ризиків свавільного

втручання у права та законні інтереси особи, що зумовлює необхідність посиленого судового контролю та безпосередньо впливає на стан правопорядку [8, с. 578].

Адміністративне судочинство не покликане підмінити собою діяльність публічної адміністрації, однак виконує функцію ефективного судового контролю за дотриманням меж дискреційних повноважень. Такий контроль здійснюється шляхом перевірки відповідності управлінських рішень вимогам законності, пропорційності, недискримінації, добросовісності та принципам належного врядування. При цьому суд не втручається в оцінку доцільності управлінського вибору, а зосереджується на з’ясуванні того, чи діяла адміністрація в межах наданих їй повноважень, чи не було допущено їх перевищення та чи відповідає прийняте рішення цілям і завданням, визначеним законом.

Практика Верховного Суду України свідчить про поступове утвердження європейських підходів до судового контролю за реалізацією дискреційних повноважень суб’єктів владних повноважень, зокрема шляхом послідовного застосування принципу пропорційності та аналізу балансу між публічним інтересом і правами особи. Такий підхід відповідає стандартам Європейського суду з прав людини та сприяє формуванню передбачуваної й узгодженої правозастосовної практики у сфері публічного управління [17].

Зазначені підходи не обмежуються окремими судовими рішеннями, а мають системний характер, що підтверджується як стабільністю правових позицій Верховного Суду, так і фактичними показниками функціонування адміністративних судів. Так, у постанові Верховного Суду від 20 грудня 2018 року у справі № 826/12123/16 наголошено, що адміністративний суд не здійснює функцій публічної адміністрації у вирішенні питань доцільності, однак зобов’язаний перевіряти дотримання меж дискреції, цільового призначення повноважень і принципу пропорційності [18].

Аналогічний підхід простежується і в практиці Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду. Так, у постанові Верховного Суду від 2 липня 2019 року у справі № 821/2067/17 зазначено, що адміністративний суд не здійснює оцінки доцільності управлінських рішень, однак зобов’язаний перевіряти їх відповідність принципу пропорційності, зокрема з точки зору досягнення легітимної мети та забезпечення балансу між публічним інтересом і правами особи [19].

Таким чином, практика Верховного Суду України демонструє поступове закріплення європейських стандартів судового контролю за діяльністю публічної адміністрації, що підтверджує інституційну роль адміністративного судочинства у забезпеченні правопорядку, правової визначеності та довіри до публічної влади. Реальність і значущість цієї ролі знаходять своє відображення і в кількісних показниках діяльності адміністративних судів.

За офіційними даними судової статистики, у 2024 році до місцевих адміністративних судів України надійшло 508 060 справ, що приблизно на 16% менше, ніж у 2023 році (понад 604 тис. справ) [20]. Наведені показники свідчать про стабільно високий рівень звернення осіб до адміністративних судів як ключового інституційного механізму вирішення конфліктів у публічно-правовій сфері. За таких умов будь-які проблеми, пов’язані зі строками розгляду справ або виконанням судових рішень, безпосередньо транслюються у стан правової невизначеності в публічному управлінні та негативно впливають на рівень правопорядку.

Зазначені статистичні дані не мають разового характеру, а відображають стійку тенденцію збереження високого судового навантаження на адміністративні суди, що підтверджується й показниками наступного звітного періоду. Так, у 2025 році ця тенденція зберігається: за попередніми даними судової статистики, за перше пів-

річчя 2025 року до місцевих адміністративних судів надійшло понад 250 тис. адміністративних справ. Це свідчить про стабільний попит на судовий контроль за діяльністю публічної адміністрації та підтверджує ключову роль адміністративних судів у забезпеченні правової визначеності, передбачуваності управлінських рішень і підтриманні належного рівня правопорядку у публічно-правових відносинах [21].

Рішення Європейського суду з прав людини відіграє визначальну роль у формуванні стандартів адміністративного судочинства, зокрема у частині забезпечення ефективного засобу юридичного захисту та справедливого судового розгляду. Суд послідовно підкреслює, що національні адміністративні процедури та судові механізми мають забезпечувати реальну можливість оскарження втручання держави у сферу прав людини.

Особливе значення для адміністративного судочинства мають рішення ЄСПЛ, у яких оцінюється ефективність національних засобів захисту в адміністративних спорах [22, с. 110]. Суд виходить з того, що формальна можливість звернення до суду не є достатньою — засіб захисту має бути здатним усунути порушення або забезпечити адекватну компенсацію. Цей підхід безпосередньо впливає на тлумачення положень Кодексу адміністративного судочинства України.

Застосування практики ЄСПЛ адміністративними судами України сприяє підвищенню якості судових рішень, посиленню аргументації та формуванню єдиних стандартів правозастосування. У довгостроковій перспективі це позитивно впливає на стан правопорядку, оскільки забезпечує передбачуваність дій публічної адміністрації.

Порівняльно-правовий аналіз адміністративного судочинства держав Європейського Союзу дозволяє виявити спільні тенденції розвитку адміністративної юстиції як інструменту забезпечення правопорядку.

У державах континентальної правової традиції адміністративні суди посідають центральне місце у системі судового контролю за діяльністю публічної адміністрації. Саме в цих країнах сформувалися сталі моделі адміністративної юстиції, спрямовані на забезпечення ефективного судового захисту особи у публічно-правових відносинах та обмеження дискреційних повноважень адміністрації в інтересах правопорядку. Як свідчить європейський досвід, адміністративні суди виконують не лише функцію вирішення індивідуальних спорів, а й відіграють системуючу роль у забезпеченні законності та передбачуваності публічного управління.

У Федеративній Республіці Німеччина адміністративна юстиція базується на принципі повного судового контролю за законністю адміністративних актів. Адміністративні суди уповноважені перевіряти не лише формальну відповідність рішень адміністрації закону, а й дотримання загальних принципів права, зокрема принципу пропорційності, який виступає ключовим інструментом оцінювання співмірності втручання держави у права особи. Такий підхід забезпечує баланс між публічними інтересами та приватними правами і водночас відповідає європейським стандартам ефективного правового захисту [5, с. 109].

Французька модель адміністративного судочинства, сформована в межах діяльності Державної ради (Conseil d'Etat), характеризується високим рівнем спеціалізації судів та доктринально розробленими стандартами судового контролю. Судова практика відіграє вирішальну роль у формуванні критеріїв оцінювання адміністративних актів, зокрема щодо меж дискреції, добросовісності адміністрації та дотримання принципів належного врядування. У цьому контексті адміністративна юстиція розглядається як інструмент забезпечення стабільності публічно-правових відносин і довіри до публічної влади [5, с. 112].

Як справедливо вказує В. Ф. Пузирний, європейські стандарти ефективного правового захисту, сформовані у практиці адміністративних судів держав Європейського Союзу, мають визначальне значення для забезпечення реальності судового контролю та недопущення формаль-

ного підходу до захисту прав особи. Науковець підкреслює, що саме здатність адміністративного суду впливати на правову поведінку публічної адміністрації через ефективні механізми контролю є необхідною умовою стабільного правопорядку та належного функціонування публічної влади [16, с. 130].

Загалом досвід держав Європейського Союзу свідчить, що ефективне адміністративне судочинство є необхідною умовою стабільного правопорядку та належного функціонування публічної адміністрації. Для України компаративно-правовий аналіз моделей адміністративної юстиції країн ЄС має не лише теоретичне, а й практичне значення, оскільки дозволяє вдосконалити національні адміністративно-процесуальні механізми, посилити судовий контроль за дискреційними повноваженнями та забезпечити імплементацію європейських стандартів ефективного правового захисту.

Сучасні виклики, пов'язані з кризовими явищами у сфері публічного управління, зумовлюють підвищення ролі адміністративного судочинства як стабілізуючого чинника правопорядку. У таких умовах адміністративні суди виконують не лише функцію вирішення спорів, а й функцію забезпечення легітимності управлінських рішень.

Посилення регуляторної діяльності держави, запровадження спеціальних правових режимів та обмежень актуалізують питання судового контролю за пропорційністю втручання у права особи. Саме адміністративне судочинство здатне забезпечити баланс між публічними інтересами та індивідуальними правами.

Висновки. Проведене дослідження дозволяє дійти висновку, що адміністративне судочинство України в сучасних умовах виходить за межі суто процесуального механізму вирішення публічно-правових спорів і набуває значення системного інструменту реалізації міжнародних та європейських стандартів правосуддя. Його функціонування забезпечує ефективний судовий контроль за діяльністю суб'єктів владних повноважень, обмеження адміністративного свавілля та стабілізацію публічного управління.

Імплементація стандартів, сформованих у межах Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практики Європейського суду з прав людини, рекомендацій Венеційської комісії та стандартів Європейської комісії з питань ефективності правосуддя (СЕРЕ), зумовлює трансформацію національної моделі адміністративної юстиції від формального судового контролю до змістовної перевірки обґрунтованості, пропорційності та правомірності управлінських рішень. Ключовим елементом забезпечення правопорядку в адміністративному судочинстві є реалізація принципу верховенства права, який виступає методологічною основою оцінювання діяльності публічної адміністрації, а застосування принципу пропорційності забезпечує справедливий баланс між публічними інтересами та правами особи. У цьому зв'язку подальший розвиток адміністративного судочинства України доцільно розглядати як стратегічний напрям державної правової політики, безпосередньо пов'язаний із забезпеченням правової безпеки, правопорядку та легітимності публічної влади в контексті євроінтеграційних зобов'язань держави.

Порівняльно-правовий аналіз досвіду держав Європейського Союзу підтверджує, що ефективне адміністративне судочинство є необхідною умовою належного функціонування публічної адміністрації та зростання довіри суспільства до державної влади. Для України цей досвід має особливе значення в контексті євроінтеграційних процесів і подальшого реформування судової системи.

Узагальнюючи викладене, слід констатувати, що подальший розвиток адміністративного судочинства України доцільно розглядати як стратегічний напрям державної правової політики. Його ефективність безпосередньо пов'язана не лише з рівнем захисту прав і свобод особи, а й зі станом правопорядку, правової безпеки та легітимності публічної влади в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Цвіркун Ю.І. Стан впровадження міжнародних стандартів у сфері правосуддя в адміністративному судочинстві України. *Juris Europensis Scientia*. 2022. № 3. С. 78-83.
2. Висновок Європейської ради від 23–24 червня 2022 року (документ № EUCO 24/22). URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/57442/2022-06-2324-euco-conclusions-en.pdf>
3. Комарницький В.М., Григорчук М.В., Берестень А.В. Актуальні питання застосування рішень Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві (теоретико-правовий аспект). *Журнал східноєвропейського права*. 2024. № 128. С. 22-29.
4. Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст): монографія. Харків : Право, 2019. 248 с.
5. Адміністративне судочинство : підруч. для здобувачів вищ. освіти / [В.В. Мартиновський, Ю.В. Мех, В.Я. Настюк та ін.]; за заг. ред. Р.В. Шаповала. 3 опорою на законодавство станом на 1 лип. 2023 р. Харків : Право, 2023. 432 с.
6. Адміністративне судочинство: курс лекцій [Шаповал Р.В., Белова О.В., Коваленко Л.П., Мартиновський В.В.]. Підручник / за заг. ред. Р.В. Шаповал. Вид-во «Юридика». 2025. 582 с.
7. Ковалів М. В. Адміністративне судочинство: навчальний посібник/ М. В. Ковалів, М. Т. Гаврильців, І. Б. Стахура. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2014. 596 с.
8. Дубинський О.Ю., Маркін С.І. Адміністративне судочинство України в контексті міжнародних та європейських стандартів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. №12. С. 575-578.
9. Юрков Е.О. Європейські стандарти адміністративного судочинства як передумова повноцінного функціонування судової системи України. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2023. № 3(81). С. 105-110.
10. Аблов Є.В. Принципи адміністративного судочинства у справах, пов'язаних з проходженням публічної служби в Україні. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2018. Випуск 2(23) том 2. С. 105-109.
11. Коренев А., Горбалинський В. Міжнародні стандарти забезпечення права на доступ до правосуддя: адміністративно-правовий аспект. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 2. С. 201-207.
12. Братель С., Корецький І. Місце процесуальної практики Європейського суду з прав людини в адміністративному судочинстві. *Підприємство, господарство і право*. 2017. № 4. С. 114-119.
13. Братасюк М., Росоліяк О. Співвідношення принципу верховенства права та принципу законності. *Актуальні проблеми правознавства*. 2018. № 1(13). С. 11–17.
14. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України / За заг. ред. Чубенка А. Г. Київ: Видавничий дім «Професіонал», 2024. 654 с.
15. Європейська комісія з питань ефективності правосуддя (CEPEJ). European judicial systems: CEPEJ Evaluation Report. 2024 Evaluation cycle (2022 data). Part 1. General analyses. Strasbourg : Council of Europe, 2024. 172 p. URL: <https://www.coe.int/en/web/serej/evaluation-of-european-judicial-systems>
16. Пузирний В.Ф. Європейський стандарт (принцип) ефективного правового захисту у сфері адміністративного судочинства: досвід для України. *Нове українське право*. 2022. Випуск 6. Том 2. С. 127-131.
17. Принцип пропорційності: в Мін'юсті нагадали про баланс між публічними і приватними інтересами / Sud.ua (16.12.2024). Режим доступу: <https://sud.ua/uk/news/ukraine/325994-printsip-proportsionalnosti-v-minyuste-napomnili-o-balanse-mezhdu-publichnymi-i-chastnymi-interesami>
18. Постанова Верховного Суду від 20 грудня 2018 року у справі № 826/12123/16. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/78808062>
19. Постанова Верховного Суду (Касаційний адміністративний суд) від 02 липня 2019 року у справі № 821/2067/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82758945>
20. Аналіз стану здійснення правосуддя адміністративними судами у 2024 році. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/news/1775670/>
21. Аналіз стану здійснення правосуддя адміністративними судами в першому півріччі 2025 року. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/rizne/Analiz_KAS_lpivr_2025.pdf
22. Пастернак В.М. Європейські стандарти адміністративного судочинства. *Право і суспільство*. 2017. № 2. С. 106-111.

Дата першого надходження рукопису до видання: 21.11.2025
 Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 16.12.2025
 Дата публікації: 30.12.2025